

“МІЖНКОНФЕСІЙНІ ВІДНОСИНИ В КОНТЕКСТІ СВОБОДИ РЕЛІГІЇ”

Ця надзвичайно актуальна і дуже важлива як в теоретичному, так і практичному вимірах проблема була в центрі дискусій міжнародної наукової конференції, яка відбулася 6-7 травня 1996 року в м.Львові. Означена конференція була одним із основних заходів у рамках VI міжнародного Круглого столу “Історія релігій в Україні”, на засіданнях якого 3-6, а також 8 травня обговорювалися питання, пов’язані з визначними датами в історії розвитку релігійного життя в Україні: “400-річчя Берестейської унії”, та “400-річчя від дня народження Петра Могили”.

Організували конференцію і створили умови для її плідної роботи: Українська асоціація релігієзнавців, Відділення релігієзнавства Інституту філософії НАН України, Міжнародна асоціація релігійної свободи, Міжнародна комісія з свободи совісті, Міжнародна академія свободи релігії і віровизнань, Державний комітет України у справах релігій, Львівський музей історії релігії, Інститут археорграфії НАН України (Львівське відділення).

В роботі конференції взяли участь релігієзнавці, філософи, соціологи, правники, теологи, релігійні діячі з України, спеціалісти з проблем державно-церковних відносин, релігійної свободи ряду зарубіжних країн, зокрема США (Т.Філіпс, К.Дюрем, Л.Бузбі, Р.Ніксон), Італії (С.Феррарі), Бельгії (Р.Торфс), Польщі (Т.Доктор).

Вступним словом відкрив конференцію президент Української асоціації релігієзнавців, заступник директора - керівник Відділення релігієзнавства Інституту філософії НАН України професор А.Колодний. Привітали учасників конференції: заступник голови Львівської обласної держадміністрації П.Котик, директор Львівського музею історії релігії В.Гаюк, віце-президент Ради релігійної свободи, Президент міжнародної комісії з свободи совісті Л.Бузбі.

На пленарних засіданнях конференції було виголошено 15 доповідей, в т.ч. 5 доповідей - учасниками з-за кордону. Особливий інтерес викликали доповіді: “Міжконфесійні колізії в Україні: причини і шляхи мінімізації” (П.Косуха, Україна), “Право на свободу віровизнання: функціональне призначення” (П.Рабінович, Україна), “Міжцерковний діалог як умова функціонування свободи

релігії” (Р.Ніксон, США), “Впровадження міжнародних норм релігійної свободи в сучасні церковно-державні відносини в Україні” (К.Дюрем, США) та ін.

В рамках конференції працювало шість проблемних груп: “Свобода совісті в системі державно-церковних відносин”, “Міжконфесійні відносини і внутрішньоцерковні колізії”, “Релігійна меншина: природа і правовий статус”, “Релігійна діяльність, релігійна освіта, майнові відносини і альтернативна служба в їх правовому статусі”, “Свобода релігії як невід’ємний аспект свободи особистості”, “Питання релігійного життя у висвітленні мас-медіа”. На засіданнях проблемних груп було зроблено 42 наукових повідомлення. В плідних дискусіях були детально обговорені проблеми міжконфесійних, внутрішньоцерковних відносин в Україні, причини конфліктів у релігійному середовищі, шляхи гармонізації і гуманізації міжконфесійних взаємин у контексті практичної реалізації принципів свободи совісті, свободи релігії та церкви, демократизації, удосконалення механізмів державно-церковних відносин.

Було акцентовано увагу на тому, що конфліктний характер міжконфесійних відносин, стабільна тенденція до загострення наявних міжцерковних суперечностей активно резонують на суспільні інституції, державні структури, політичні партії, негативно впливають на плюрально-психологічну атмосферу в українському соціумі, постають одним із серйозних чинників нестабільності в Україні.

Розв’язання цієї проблеми з огляду на її значення для майбутнього української держави, на думку учасників конференції, має базуватися на принципах свободи релігії, цивілізованого відокремлення церкви від держави, деполітизації релігійної сфери, щирого прагнення конфліктуючих конфесій до примирення, пошуку шляхів досягнення останнього на основі цілком визначеної етики, а саме етики толерантності, а також на основі постійного діалогу, зміцнення довіри, готовності конфліктуючих суб’єктів до певних поступок, пошуку компромісів.

Учасники конференції відзначили, що ця делікатна за своєю суттю проблема не може бути розв’язана одномоментно. Вона потребує копіткої роботи, взаємної витримки конфліктуючих сторін і виваженого посередництва держави. Ці та інші пропозиції, рекомендації були викладені у підсумковому документі конференції, що подається нижче.

Учасники конференції - люди різних світоглядних переконань та віровизнань:

- беручи до уваги, що міжконфесійні, внутрішньоцерковні суперечності, конфлікти, колізії дестабілізують соціальне, політичне і моральне життя;

- прагнучи сприяти пошуку шляхів і досягненню злагоди, миру і гармонії у міжвіросповідних, міжцерковних взаєминах, демократизації державно-церковних відносин в Україні та в інших країнах;

- вважаючи надзвичайно важливим і необхідним у сучасних умовах використати сповна значний функціональний потенціал релігії і релігійних організацій у справі морального оздоровлення суспільства і особистості, гуманізації суспільних відносин;

- підтверджують, що міжнародні правові документи є фундаментом для перетворення в життя свободи релігії, совісті та переконань і одночасно висловлюють повагу до практичних зусиль Української держави в цій сфері;

- зійшлися в загальному висновку, що досягнення міжконфесійного і внутрішньоцерковного взаємопорозуміння, зниження напруженості та недовіри, удосконалення державно-церковних відносин можливі лише при взаємній волі та копіткій праці церков, релігійних інституцій, а також держави на шляху практичного здійснення принципів толерантності, свободи совісті та релігії.

Учасники конференції дотримуються думки, що свобода совісті, релігії є основою всіх людських свобод і розглядають її як загальнолюдську цінність, важливий чинник життєдіяльності соціуму та особистості. Учасники конференції вважають, що принципи свободи релігії і переконань одержують суспільну підтримку тому, що вони стверджують цінність кожної людини, повагу до її гідності, духовного суверенітету, її релігійного чи іншого світоглядного вибору, а також можливість безперешкодної самореалізації її в системі обраних світоглядних координат.

Учасники конференції переконані, що рівень практичної реалізації принципів свободи релігії, совісті має розглядатись як особливий вимір, суттєвий критерій оцінки гуманістичної суті соціуму, його демократичності.

Конференція висловлює як свою стурбованість наявністю міжконфесійних конфліктів, так і надію, що непорозуміння в релігійному середовищі будуть подолані при активній співпраці, конструктивному діалозі представників різних конфесій, при їх взаємному бажанні та прагненні пошуку шляхів до примирення,

взаємних уступок, наявності поваги та толерантності.

Активну роль у досягненні конфесійного миру має, на думку учасників, відігравати Українська держава, уникаючи будь-якого втручання у внутрішні справи релігійних організацій як на загальнодержавному, так і регіональному та місцевому рівнях, недопускаючи політизації церковно-релігійного життя.

Підтримуючи прагнення України привести своє законодавство щодо свободи совісті, релігії у відповідність до міжнародних актів з прав людини, учасники конференції висловлюють сподівання, що це законодавство і надалі буде вільне від поділу віросповідань на традиційні та нетрадиційні, тому, що порушення даного принципу може привести до дискримінації релігійних меншин. Всі релігійні напрями мають бути рівні перед законом, незалежно від їх чисельності та часу заснування. При цьому певні обмеження повинні бути продиктовані лише необхідністю захисту суспільного порядку, безпеки, у відповідності з законом і демократичними процедурами.

На думку учасників конференції, актуальною для України залишається проблема забезпечення повноцінної (в практичному вимірі) свободи релігії, релігійної самобутності для релігійних меншин. Виявом такої рівності може бути конституційно гарантована державою світськість освіти, рівність конфесій в користуванні засобами масової інформації.

Учасники конференції сповнені розуміння, що процес удосконалення державно-церковних відносин є складним і довготривалим. Він має залишатися відкритим для експериментування і постійних новацій. Основою для таких відносин мають залишатися принципи свободи совісті, релігії, церкви, які не можуть бути відмінені ні за яких обставин.

Учасники конференції переконані, що держава має виявляти активність у формуванні атмосфери взаємної довіри і толерантності, виваженості та культури взаємовідносин між конфесіями та церквами. Вони вважають, що важливим у забезпеченні релігійної свободи, міжконфесійного миру і злагоди є дотримання принципу рівнонаближеності та рівновіддаленості держави стосовно всіх віросповідань, її світськості та неупередженості у відносинах до всіх релігій.

На думку учасників конференції, сфера релігії, релігійної свободи - надзвичайно чутливий і делікатний простір суспільного буття. Він потребує високого професіоналізму, культури, такту від усіх, хто займається проблемами свободи совісті, державно-церковних відносин.

Конференція висловлює свої сподівання що практична реалізація визнаних міжнародним співтовариством принципів свободи совісті, релігії та толерантності, стане основою, для стабілізації, гармонізації міжконфесійних відносин, сприятиме розвитку релігійного життя.

Матеріал підготував к.філос.н. *М.Бабій*

“ФЕНОМЕН РЕЛІГІЇ”

- за такою назвою 20-21 червня 1996 р. в Інституті філософії НАН України відбувся Всеукраїнський колоквиум, скликаний Відділенням релігієзнавства та Українською асоціацією релігієзнавців. Мета колоквиуму - обговорення тих актуальних питань українського релігієзнавства, що стосуються природи, сутності та функціональності релігії як суспільно-історичного явища.

Вступне слово “Релігієзнавче осягнення феномену релігії” на колоквиумі виголосив д.ф.н., проф. А.Колодний, який зосередив увагу на змісті й специфіці релігієзнавчого з'ясування проблеми “людина-світ”, розглядаючи людину як суб'єкта пізнання й діяльності в контексті її буття, а релігію - як засіб самоутвердження людини в світі.

Характеристичі феномена релігії як цілісності практично-духовного входження людини в світ, її людиномірності, проблемам її символізму, фактуальності як знання, її аксіологічного статусу в комунікативній теорії суспільства присвятили виступи д.ф.н. Б.Лобовик, д.ф.н. П.Саух, к.ф.н. О.Сарапін, магістр О.Савчин. З інтересом були вислухані виступи д.ф.н. П.Косухи “Деструктивність і тоталітарність у релігійній діяльності”, к.ф.н. А.Чернія “Релігія в контексті антропологічної цілісності”, к.ф.н. В.Щедрина “Про моральний елемент релігійної системи”, к.ф.н. М.Бабія “Функціональність релігії: особливості та рівні”, П.Павленка “Проблема сутності релігії в світлі філософії Платона”.

Теоретично важливі питання були порушені у виступах учасників симпозиуму О.Бучми, к.ф.н. Т.Біленко, к.ф.н.В.Суярка, к.ф.н. І.Мозгового, В.Анастасової, к.ф.н. С.Свистунова, О.Луньова, к.ф.н. О.Сагана, І.Савіної, І.Гудими, В.Медвідь,